

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Qvintvplicis Theologiæ - Positivæ videlicet, Asceticæ,
Polemicæ, Speculativæ, & Moralis complectens, Unà cum Appendice
Methodum compendiarium reformationis Ecclesiasticæ à Concilio
Tridentino factæ continente

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Art. I. De Actu morali in genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48233](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48233)

CAPUT II.

DE MEDIIS AD FINEM ULTIMUM
OBTINENDUM NECESSARIIS
IN GENERE.

Quanam sint hæc media, breviter simul & clarè S. D. P. Psal. 33. indicavit, dum dixit: *Quis est homo, qui vult vitam, diligite dies videre bonos?* (qui per beatitudinem maximè obtinentur) *Divertere à malo, & fac bonum:* & *repacem* (quæ in possessione ultimi finis consistit) & *quere eam*: Unde meritò post beatitudinem explicatam Thomas & cum eo Theologi de vitijs & virtutibus in genere. (videlicet quatenus sunt actus morales) tunc per speciem spectatis agunt, quæ tamen quia magna ex parte iam Theologiæ morali communia sunt, hoc loco non breviter indicabuntur.

ARTICULUS I.

De Actu morali in genere.

I. Q. I. *Quid sit actus moralis?* Resp. Est actus voluntarius cum indifferente cognitione boni & mali elicitus. Seu brevius. Est libera electio honesti vel inhonesti objecti. Unde ejusmodi actus propriè *humanus* dicitur, eo quod ut S. Thomas q. 1. a. 1. ait, illæ actiones solæ propriè humanæ dicendæ sint, quæ homini conveniunt, quatenus bonitas id est, suarum actionum per rationem & voluntatem seu liberum arbitrium Dominus est; reliquæ ergo actiones simili libertate ab homine procedentes potius *actiones hominis* dicendæ sunt. Ex quo colligitur quanam sint generè remotiora actus morales, videlicet remotissimum esse, quod sit actus *vitalis*, minùs remotum, quod sit *spontaneus*, id est à principio intrinseco prævia cognitione procedens; proximum, quod sit *voluntarius*, id est, non à quocunque principio, sed tali, quod cum cognitione perfectâ finis operantis procedens, quale principium est sola voluntas seu appetitus rationalis. Porro divisiones voluntarij varias, & oppositas illi involuntarium, coactum, & violentum fuisse

Thelogi tum Scholastici, quàm morales, apud quos
veneri possunt.

II. Q. 2. *An de facto homo habeat potentiam ad eius-
modi actus morales eliciendos?* Resp. affirmativè ex commu-
nionem Theologorum; quia Scriptura passim dicit, ho-
minem relictum esse in manu consilij sui; ante ipsum po-
tente esse bonum & malum, & quod pacuerit illi datum
suum laudandos esse viros gloriosos, & eos, qui potuerunt
transgredi, & non sunt transgressi; hæc autem omnia veri-
tatem non possent sine actu morali, cum laudari vel vitupera-
ri aliquid sit aliud, quàm imputari alicui bonitatem vel ma-
litiæ sui actus; hæc autem imputatio non fiat, nisi quando
homo habet liberum dominium sui actus.

III. Q. 3. *Vnde desumatur moralitas actus moralis?*
Immediatè eam desumi ex conformitate vel difformi-
tate cum regula proxima, id est, conscientia, quæ est dicta-
tionis practicum; quo judicamus antecedentè ad vo-
luntatis electionem objectum esse honestum vel inhone-
stum. Mediatè verò & remotè desumi ex conformitate vel
difformitate cum regula remota seu moralitate objectiva,
quæ est voluntas Dei aut etiam ipsa Natura probans vel im-
probans electionem objecti. Porro quia interdum morali-
tatem ipsi etiam circumstantiis desumitur, notandum est,
quod circumstantias ex parte principii se habere, (ut sunt
substantialis seu gratia sanctificans, vel accidenta-
lis, v. g. dignitas regia) alias ex parte actus, quales sunt
cunctas, duratio, intensio) alias ex parte objecti; inter quas
est discriminè, quòd circumstantiæ ex parte objecti se
referunt non refundant suam moralitatem in actum, nisi
formaliter expressè cognoscantur & amentur, (quod
est similitudinem rationis etiam de dignitate accidentali
desumitur) reliquæ verò circumstantiæ etiam sine sui cogni-
tione moralitatem refundant; cujus diversitatis ratio hæc
adducitur à Theologis, quòd illæ, quæ ex parte agentis vel
actus se habent, conjungantur per identitatem vel unionem
in actum cum actu; posteriores verò hoc ipso, quòd termi-
nalem conjungant per cognitionem velut unionem inten-
tionem conjungi cum illo. Imò ad contrahendam ex ob-
jecto & circumstantiis bonitatem, non sufficit objectum
velle

velle materialiter, sed requiritur, ut formaliter appetat propter bonitatem, licet ad malitiam contrahendam advertat nuda advertentia mali; cujus diversitatis ratio est, quod cum tota bonitas consistat in conformitate cum beneplacito Dei vel approbatione Naturæ, non potest dici laudabile agere, qui non appetit hanc conformitatem. E contra verò, qui scit objectum malum displicere Deo & Naturæ, nihilominus illud eligit, hoc ipso censetur displicentiam illam contemnere, quod utique est rationi contrarium, & superabile.

IV. Q. 4. An moralitas actus per metum, conscientiam, & ignorantiam tollatur? Resp. 1. Per metum ipse quidem minui moralitatem (quando scilicet actus est contra voluntatem operantis adversus) non tamen omnino tolli; eò quòd, ut S. Thomas discursit q. 6. a. 6. actus cum in particulari existunt, tales absolute sint iudicandi quales sunt à parte rei omnibus circumstantiis consideratis atque adeò actiones quoque ex metu factæ, cum sint à parte rei voluntariæ, & secundum rationem duntaxat repugnant voluntati, quatenus scilicet secundum se spectantur, non tamen secundum quid quoque involuntariæ, absolute voluntariæ dicuntur. Resp. 2. Per concupiscentiam ipse quidem moralitatem (quia minuitur radix libertatis advertentia rationis, & quia facit, ut appetitus ab objecto fortius trahatur) non tamen *per se* involuntarium esse secundum quid causari, cum nunquam *per se* objectum concupitum repugnet voluntati. Dixi *per se*: quia per accidens Tann. d. 2. q. 1. du. 7. putat involuntarium secundum quid causari à concupiscentia posse, si videlicet quidlibet cum ac cum manifesto vitæ periculo conjunctum appetatur. Resp. 3. Ignorantiam antecedentem quidem (id est, quæ simpliciter impediri non potuit) tollere (saltem plerumque) moralitatem, non tamen consequentem Ignorantiam, quæ hoc ipso, quòd impediri talis ignorantia consequens potest, & debuerit, censetur operanti effectus voluntarius esse *per se*, licet secundum quid involuntarium causet; atque tamen minuat moralitatem; concomitantem verò ignorantiam neque minuire, neque augere moralitatem, cum *per se* se habeat, ac si non adesset.

V. Q. 5. An moralitas sit essentialis actui morali? R.

ne quaestione à decisione controversiæ Philosophicæ de
libertate actus dependere; qui enim hanc actui essentialiter
intrinsicam esse contendunt, idem etiam de moralitate
dicunt, secus discurrunt, qui in denominatione extrinseca
libertatem constituunt.

VI. Q. 6. In quo subiecto reperitur actus moralis? R.
In omni & solo agente rationali libero; hoc enim col-
ligitur ex ipsa illius definitione. Unde quia ejusmodi li-
bertas, à qua oritur moralitas, vel juxta Tannerum q. 1.
lib. 1. n. 36. & alios omnino identificatur, etiam in Deo
reperitur, hoc ipso etiam moralis actus eidem concedendus

VII. Q. 7. An actus externus moralitatem augeat? R.
non desse quidem aliquos, qui affirmant: commu-
nem tamen esse sententiam, quæ neget, eò quòd talis a-
ctus externus non videatur libertatem augere, atque aded
ipsam moralitatem augere possit.

VIII. Q. 8. Quomplex sit actus moralis? Resp. va-
let ad hanc quaestione responderi ab Authoribus; aliqui
solummodo duplicem esse contendunt, bonum scilicet
& malum, sive de specie, sive de individuo actus sit ser-
vatis tamen communiùs saltem quoad speciem dari etiam
actum indifferenter, atque aded actum moralem triplicem
esse contendunt; eò quòd de facto dentur aliqua, quæ nec
ipsi Deo positivè, nec displicent.

ARTICULUS II.

De actu morali bono seu virtuoso.

I. Quatuor plerumque sunt capita, quæ de actu mora-
li bono seu virtuoso tractantur, videlicet natura, subiectum,
circumstantiæ, proprietates, de quibus proinde & hic totidem
quaestiones proponuntur, adeòque.

II. Q. 1. Quid sit actus moralis bonus seu Virtus? R.

esse actum divinæ voluntati conformem; hanc quippe esse
regulam remotam moralitatis respectu actuum moralium;
superiore articulo indicatum est. Ex qua definitione facile
colligitur 1. virtutem, prout habitum seu principium actus
mora-